

Ю.Д. Древаль¹, О.П. Шароватова¹, А.А. Жигло²

Національний університет цивільного захисту України, Україна¹

Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, Україна²

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У СФЕРІ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Статтю присвячено особливостям проведення наукових досліджень у сфері охорони праці. Систематизовано методологічно значущі напрацювання з проблематики застосування базових принципів та методів у пошуковій роботі. Відзначено, що при обранні та уточненні перспективних методів дослідження слід враховувати сучасні тенденції відповідної сфери. До таких методів віднесено метод Дельфі, метод Парето, «Форсайт» та інші.

Ключові слова: наукове пізнання, принципи, методи досліджень, системність у сфері охорони праці.

Постановка проблеми

Наука – це не лише система належним чином упорядкованих знань, але і процес їх одержання та застосування, це також і результат спеціальної діяльності, що має бути належним чином організована та забезпечена необхідними для цього ресурсами. Власне і наукове дослідження у загальному вигляді є цілеспрямованим пізнанням наперед визначеного об'єкта, результати якого оформлюються у вигляді системи понять, законів, принципів і теорій. На основі наукових досліджень розробляються чітко виважені та обґрунтовані заходи з удосконалення певної частки суспільних відносин, а також створюються та забезпечуються умови для підготовки високоосвічених та інтелектуально розвинутих фахівців, спроможних ефективно вирішувати важливі науково-технічні проблеми сьогодення та забезпечувати подальший розвиток певної наукової галузі.

Усе це стосується і сфери охорони праці, яка у сукупності норм та практичних заходів покликана забезпечувати безпечні умови праці. Науковий аналіз виробничого травматизму та професійних захворювань дозволяє не лише виявити причини нещасних випадків, але і визначити закономірності їх виникнення. Водночас мають враховуватися і поява та розвиток нових технологій, а також сучасні тенденції у сферах виробничих та соціально-трудових відносин. На основі такої інформації і розробляються заходи та засоби удосконалення працезахоронної діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

На сьогодні вже чітко опрацьовані пріоритети в організації наукових досліджень та основні наукові проблеми у сфері охорони праці. До них, окрім

іншого, відносяться нагальна необхідність аналізу основних досягнень та проблем розвитку сучасних суспільних та соціально-трудових відносин, наголос на забезпеченні системного та комплексного підходів, удосконалення нормативної бази з питань безпеки і гігієни праці та виробничого середовища тощо. Численним дослідженням з окресленої проблематики властиве неухильне дотримання методологічних принципів та уміле використання засобів наукового пізнання. Дедалі частіше комплексній проблематиці наукових засад трудового права та охорони праці присвячуються окремі науково-практичні конференції [1, 2].

Водночас проблематика наукових досліджень інколи отожднюється виключно з теоретичною спадщиною чи законодавчими засадами окресленої сфери соціально-трудових відносин, що не лише звужує предмет наукових пошуків, але і залишає за полем аналізу комплексні характеристики методологічних засад заходів з безпеки і гігієни праці. До того ж, навіть у деяких монографіях з відповідним предметом наукового пошуку явний пріоритет віддається суто прикладним аспектам і взагалі оминаються згадки про методологію та методи наукових досліджень.

Формулювання мети статті

З урахуванням зазначеного завданням статті визначено обґрунтування сутності та особливостей проведення наукових досліджень у сфері охорони праці.

Виклад основного матеріалу

Як зазначав ще у 1980-ті рр. Ф.М. Сарагоса, який на той час обіймав посаду Генерального директора ЮНЕСКО, «досліджувати – це значить

бачити те, що бачать усі, але думати інакше» [3, с. 220]. Для того, щоб не лише «думати інакше», але і в результаті цього отримувати більш повне уявлення про предмет дослідження, необхідні знання базових засад методології, методів і наукових принципів.

За таких умов і створюються умови для отримання наукового знання, тобто специфічного виду знання, що задовольняє вимогам методології, визначеності, доведеності, системності, можливості перевірки, корисності, відкритості до критики, здатності до зміни та поліпшення тощо. Також відомо, що наукове знання вирізняється складністю структури та функцій, способів його отримання, обґрунтування та використання.

Відповідно до ст. 37 Закону України «Про охорону праці» [4], фундаментальні та прикладні наукові дослідження з проблем охорони праці, ідентифікації професійної небезпечності організуються у межах загальнодержавної та інших програм з цих питань і проводяться науково-дослідними інститутами, проектно-конструкторськими установами та організаціями, вищими навчальними закладами та фахівцями.

Слід також враховувати, що охорона праці відзначається чіткими міждисциплінарними та міжгалузевими характеристиками. Ще у 1970-ті рр. дослідники з проблем трудового права вказували на комплексний характер охорони праці, відзначаючи, що цей інститут охоплює низку норм та актів, які відносяться до багатьох суміжних галузей права (підкреслюючи ту обставину, що до законодавства у сфері охорони праці можуть бути віднесені норми державного, адміністративного, колгоспного, фінансового, цивільного та власне трудового права) [5, с. 70–71]. Проте, і зазначене тлумачення не надає достатньої інформації для повноцінного розуміння саме комплексного характеру охорони праці і не охоплює усієї складності сучасних працезахоронних відносин. Дійсно, визнаючи комплексний характер інституту охорони праці, слід обов'язково вказати і на те, що працезахоронною політикою опікуються й представники інших наукових галузей. У цьому сенсі пророчим виглядає зауваження, висловлене ще у 1980-ті рр. А. Мордахаєвим, що охорона праці як наука знаходиться на межі різних наукових напрямів, і тому її кордони не завжди можуть бути чітко визначені [6, с. 12].

Усе це додатково свідчить про необхідність неухильного дотримання методологічних засад у процесі дослідницької роботи в окресленій сфері соціально-трудових відносин. В іншому ж випадку не лише виникають підстави для розпорошення уяви про предмет дослідження, але і проблематичним виглядає досягнення кінцевого результату у вигляді

чітко сформульованих та належним чином обґрунтованих наукових положень.

Методологія (від грецьк. *methodos* – спосіб, метод, шлях дослідження чи пізнання; і *logos* – наука, вчення, знання) у загальному вигляді – це система методологічних і методичних принципів і прийомів, операцій і форм побудови наукового знання. Сучасна методологія не обмежується вивченням методів і прийомів наукового пізнання і дослідження. Вона досліджує також основу, структуру і властивості наукового пізнання, його генезис і функціональні закономірності розвитку і трансформації. Розрізняються також чотири структурні рівні методології: фундаментальна, загальнонаукова або філософська методологія; конкретно наукова методологія; методи і техніка досліджень (у межах певної конкретної наукової галузі).

Для проведення досліджень у сфері охорони праці важливо відзначити і наступне градуювання методології: по-перше, це система певних принципів, правил і операцій, що застосовуються у тій чи іншій сфері діяльності (в науці, політиці, видах економічної діяльності тощо); по-друге, це вчення про цю систему, загальна теорія методів.

Відповідно до наведеного вище визначення слід звернути увагу і на концепт «галузевої методології» чи «методології галузевих наук», тобто добору із загальнометодологічного арсеналу відповідних відправних положень і принципів визначеного кола споріднених предметів, явищ і процесів (для нашого предмету, виокремлення із складного комплексу соціально-трудових відносин якраз концепту охорони праці, всебічного дослідження певного об'єкта, аналізу виробничого травматизму, професійних захворювань, стану охорони праці на даному об'єкті, вдосконалення заходів з безпеки і гігієни праці тощо).

Термін «принципи» (від лат. *principium* – основи, початок, першоджерело) використовується у наступних основних значеннях: (1) як основне вихідне положення певної наукової системи, теорії, ідеології; (2) як особливість, покладена в основу створення або здійснення чогось; (3) як переконання, норма, правило, яким керується хтось у житті та поведінці.

У базовому Законі України «Про охорону праці» наводиться положення про те, що державна політика у галузі охорони праці базується на принципах пріоритету життя і здоров'я працівників, повної відповідальності роботодавця за створення належних, безпечних і здорових умов праці; підвищення рівня промислової безпеки шляхом забезпечення суцільного технічного контролю за станом виробництва, технологій та продукції, а також сприяння підприємствам у створенні безпечних та нешкідливих умов праці; комплексного розв'язання

завдань охорони праці на основі загальнодержавної, галузевих, регіональних програм з цього питання та з урахуванням інших напрямів економічної і соціальної політики, досягнень в галузі науки і техніки та охорони довкілля; соціального захисту працівників, повного відшкодування шкоди особам, які потерпіли від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань; встановлення єдиних вимог з охорони праці для всіх підприємств та суб'єктів підприємницької діяльності незалежно від форм власності та видів діяльності; адаптації трудових процесів до можливостей працівника з урахуванням його здоров'я та психологічного стану; використання економічних методів управління охороною праці, участі держави у фінансуванні заходів щодо охорони праці, залучення добровільних внесків та інших надходжень на ці цілі, отримання яких не суперечить законодавству; інформування населення, проведення навчання, професійної підготовки і підвищення кваліфікації працівників з питань охорони праці; забезпечення координації діяльності органів державної влади, установ, організацій, об'єднань громадян, що розв'язують проблеми охорони здоров'я, гігієни та безпеки праці, а також співробітництва і проведення консультацій між роботодавцями та працівниками (їх представниками), між усіма соціальними групами під час прийняття рішень з охорони праці на місцевому та державному рівнях; використання світового досвіду організації роботи щодо поліпшення умов і підвищення безпеки праці на основі міжнародного співробітництва [4]. Загалом наводяться десять принципів, проте у даному нормативно-правовому акті не уточнюється співвідношення принципів і норм у сфері охорони праці, що слід визнати деякою прогалиною законодавчого врегулювання відповідних відносин.

У середовищі фахівців з трудового права ще тривають дискусії стосовно окресленого питання. На думку І. Жигалкіна, який присвятив цим дискусіям окреме дослідження, принципи трудового права – це об'єктивно зумовлені характером і змістом соціально-трудова відносин, закріплені у відповідних джерелах або виражені у стійкій юридичній практиці, загальновизнані основоположні керівні начала, відправні ідеї, що становлять собою аксіологічну основу трудового права, характеризують зміст, сутність і призначення у суспільстві цієї галузі права, відображають загальні закономірності її виникнення, розвитку та функціонування, і служать створенню внутрішньо узгодженої та ефективної системи правових норм у сфері праці [7, с. 92].

Власне, і дослідник працеохоронної політики має у вигляді вищенаведеної норми базового закону достатній нормативно-фактичний матеріал для

проведення порівняльного аналізу принципів і норм у сфері охорони праці, а також реалізації цих принципів на кожному конкретному об'єкті. Водночас очевидним є і те, що посилання на принципи у базовому законодавстві з охорони праці вимагає більш детального тлумачення.

Пошукова робота у цьому напрямі має ґрунтуватися на основі всієї сукупності необхідних методів. Дійсно, наукове знання – це знання, що отримується та фіксується спеціальними науковими методами та засобами (абстрагування, аналіз, синтез, ідеалізація, систематичне спостереження, експеримент, класифікація, інтерпретація тощо). Метод у широкому значенні слова – це «систематизований спосіб досягнення теоретичного чи практичного результату, розв'язання проблем чи одержання нової інформації на основі певних регулятивних принципів пізнання та дії, усвідомлення специфіки досліджуваної предметної галузі і законів функціонування її об'єктів» [8, с. 373]. У науці метод – це шлях пізнання, який обирає дослідник, керуючись власною гіпотезою.

У середовищі науковців існують різноманітні підходи до класифікації методів. Розповсюдженим є поділ методів на загальні (філософські), загальнонаукові та конкретно-наукові. Більшою мірою операційної значущості є дворівневе структурування методів: емпіричний (прикладний), на якому відбувається процес накопичення фактів; теоретичний – досягнення синтезу знань (у формі наукової теорії). Такий поділ завдячує існуванню двох рівнів пізнання світу: емпіричного, пов'язаного з чуттєвим знанням людини (через відчуття, сприйняття, уявлення), і теоретичного, пов'язаного із засвоєнням теоретичних знань. Причому, наголос на тій чи іншій групі методів має ґрунтуватися як на заявлених меті та завданнях, так і на специфіці об'єкта, що досліджується.

Для аналізу виробничого травматизму та професійних захворювань на виробництві традиційно застосовується значна кількість різноманітних методів, зокрема статистичні, топографічні, монографічні, економічні, ергономічні, психофізіологічні, анкетування та деякі інші.

При обранні та уточненні перспективних методів дослідження в окресленій сфері соціально-трудова відносин слід також виходити із сучасних тенденцій у сферах виробничих та соціально-трудова відносин (ускладнення виробництва, розвитку нових технологій, загострення демографічних відносин, кліматичних змін, появи різнобічних форм зайнятості та організації праці тощо).

Відповідним чином мають коригуватися і методи проведення досліджень. Перспективними у даному контексті слід визнати метод експертних оцінок (отримання прогностичної інформації на

основі виявлення та оброблення думок групи експертів), дотичний до наведеного метод Дельфі (такий метод експертних оцінок, за яким експерти самостійно відповідають на запропоновані питання, і спеціальна організаційна група на основі наперед визначеної формули узгодження оцінок займається обробленням отриманої інформації), метод комісії (полягає в тому, що на основі сукупності особистих думок учасників опитування чи анкетування обираються найбільш об'єктивні та обґрунтовані пропозиції), метод Парето чи «Парето-метод» (прогнозування, яке зводиться до відкидання альтернатив, що призводять до погіршення ситуації), «Форсайт» (від англ. *Foresight* – «погляд у майбутнє»); система методів експертного оцінювання стратегічних напрямів соціально-економічного та інноваційного розвитку, виявлення технологічних проривів, спроможних впливати на економіку та суспільство у середньо- та довгостроковій перспективі, і в цьому сенсі – на виявлення проблем чи «вузьких місць» в охороні праці, врахування цього у відповідному плануванні) тощо.

Найбільше ж уваги у багатьох наукових галузях традиційно приділяється методу системного аналізу чи системному підходу. Не становлять виняток і дослідження з працезахоронної проблематики, що є цілком слухним з огляду на складність сучасного виробництва та загальну розповсюдженість систем управління охороною праці (у звичній для спеціалістів аббревіатурі, СУОП). Як влучно зазначає О. Кустовська, наукове пізнання завжди має системний характер, оскільки наука не лише добуває знання і реєструє їх за допомогою різних методів, а й прагне пояснити їх за допомогою гіпотез, законів і теорій [9, с. 71].

Застосування системного підходу оптимально підходить для розкриття сутності складних систем, якими і є більшість об'єктів виробничого призначення. При цьому важливо уявити сутність найбільш важливих аспектів чи компонентів системного підходу: системно-комплексного чи системно-компонентного (який полягає у дослідженні взаємозв'язків компонентів системи як єдиного цілого, як складного працезахоронного об'єкта), системно-структурного (який надає змогу отримати більш повну уяву про внутрішню організацію системи, особливості участі у працезахоронній діяльності окремих структурних підрозділів, їх взаємодії та розподілу повноважень між ними) та системно-функціонального (на підставі якого визначається розвиток системи та її окремих компонентів, зокрема й функціонального компонента повноважень посадових осіб у сфері охорони праці) [детальніше про особливості таких підходів див.: 10, с. 69–70; 11, с. 96].

Процес системного аналізу здійснюється відносно виробничого середовища, де люди, технологічні процеси, обладнання/механізми та виробничі приміщення є складовими частинами, які можуть впливати на безпеку та успішне виконання роботи або поставленої задачі. Кожен з цих елементів може додавати деяку міру ризику для людей або обладнання у процесі виконання роботи. Люди, наприклад, можуть бути небезпечні для себе та оточуючих у промисловому або технологічному середовищі. Неуважність, недостатня професійна підготовка, недоречні жарти, стомленість, стреси, образи та особисті проблеми (одруження, фінансові проблеми тощо) – усе це так звані людські або соціальні чинники, які являються перешкодою оптимальному або бажаному рівню виконання робіт людьми. Так само, деякі види машин та устаткування можуть являти небезпеку, навіть якщо вони працюють так, як треба, без збоїв (наприклад, транспорт, преси, ручний інструмент тощо). Не точно складена або неправильно виконана технологічна інструкція також може спричинити небезпеку під час технологічного процесу.

У процесі системного аналізу необхідно брати до уваги усі ці фактори для того, щоб врахувати різні потенційні небезпеки, які можуть бути пов'язані з тією чи іншою специфічною роботою чи завданням.

Водночас системність має вважатися і принципом взаємодії посадових осіб у сфері охорони праці. Причому, мова має йти не лише про наявність формальних ознак системності, але і про дієвість в реалізації даного принципу. Не випадково на необхідність дієвої реалізації системного підходу до охорони праці вказують фахівці, які мають значний досвід роботи у вказаній сфері працезахоронних відносин. Так, В. Харченко наголошує на тому, що «в країні необхідно створити систему охорони праці фактично, а не на папері» [12, с. 58]. Відтак, потреба належної взаємодії посадових осіб у сфері охорони праці першочергово пояснюється тією обставиною, що працезахоронна діяльність вимагає системної та добре скоординованої діяльності усіх сторін соціально-трудова відносин.

Причому, як доречно зауважують Х. Свенсон та А. Коллінз, для розробки нестандартних та водночас дієвих рішень якраз і необхідно розуміти внутрішню структуру і причинно-наслідкові механізми, які стоять за комплексними явищами і процесами [13, с. 106].

Відтак, має йтися про повноцінне розуміння та змістовне наповнення системи управління охороною праці (СУОП), яка відповідно до ч. 2 «Рекомендацій щодо побудови, впровадження та удосконалення системи управління охороною праці», є частиною загальної системи управління організацією, яка

сприяє запобіганню нещасним випадкам та професійним захворюванням на виробництві, а також небезпеки для третіх осіб, що виникають у процесі господарювання, і включає в себе комплекс взаємопов'язаних заходів на виконання вимог законодавчих та нормативно-правових актів з охорони праці» [14].

Висновки

Наукові дослідження у сфері охорони праці мають ґрунтуватися на чіткому дотриманні методологічних принципів та застосуванні необхідного кола методів наукового пізнання. В іншому ж разі примарним виглядає досягнення кінцевого результату у вигляді чітко сформульованих та належним чином обґрунтованих положень. Принцип та методи мають універсальне загальнонаукове значення, проте вони застосовуються з урахуванням особливостей об'єкта та предмета наукових досліджень (що й відображає категорія «галузева методологія»). Наприклад, застосування принципів у сфері охорони праці має базуватися на досягненнях науковців з трудового права, а також на положеннях базового законодавства щодо взаємозв'язків принципів та державної політики. Водночас очевидним є і те, що посилення на принципи у базовому законодавстві з охорони праці вимагає більш детального тлумачення (це, зокрема, може стосуватися як конкретизації даного положення у підзаконних актах, так і більш детального його аргументування у наукових дослідженнях). Методи ж наукового пошуку мають обиратися з обов'язковим врахуванням сучасних тенденцій розвитку соціально-трудова відносин та охорони праці.

Література

1. Напрями розвитку науки трудового права та права соціального забезпечення: матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 25-річчю кафедри трудового та господарського права Харківського національного університету внутрішніх справ (м. Харків, 3 листопада 2017 р.); за заг. ред. К.Ю. Мельника. Харків: Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017. 462 с.
2. Тенденції розвитку науки трудового права та права соціального забезпечення: тези доповідей учасників міжнародної наук.-практ. конф. (м. Київ, 2 квітня 2019 р.) / за ред. проф. М.І. Іншина, к.ю.н. І.С. Сахарук. Київ: ФОП Маслаков, 2019. 192 с.
3. Сарагоса Ф.М. Завтра будет поздно / пер. с исп. М.: Прогресс, 1989. 320 с.
4. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 р. № 2694-XII (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>
5. Голощяпов С.А. Охрана труда в СССР как комплексное законодательство. Советское государство и право. 1982. № 7. С. 67–74.

6. Мордахаев А.А. Охрана труда. История, теория, практика. Львов: Вища шк., 1984. 140 с.
7. Жигалкін І.П. Принципи трудового права: спроба сформулювати визначення поняття. Право та інноваційне суспільство: електрон. наук. вид. 2015. № 2(5). С. 90–93.
8. Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії імені Г.С. Сковороди. Київ: Абрис, 2002. 742 с.
9. Кустовська О.В. Методологія системного підходу та наукових досліджень: Курс лекцій. Тернопіль: Економічна думка, 2005. 124 с.
10. Афанасьев В.Г. О целостных системах. Вопросы философии. 1980. № 6. С.62–78.
11. Системний підхід у сучасних педагогічних дослідженнях в Україні: монографія / за ред. С.Я. Харченка. Старобільськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2016. 488 с.
12. Харченко В. Що робити з охороною праці? Погляд ветерана служби державного нагляду. Охорона праці і пожежна безпека. 2015. № 2. С. 52–58.
13. Swanson H., Collins A. Learning to Theorize in a Complex and Changing World. Foresight and STI Governance. 2019. Vol. 13, no 2. P. 98–106.
14. Рекомендації щодо побудови, впровадження та удосконалення системи управління охороною праці: Затверджено головою Держжгірпромнагляду 07.02.2008 р. URL: <https://dnaop.com/>

References

1. Napriamy rozvytku nauky trudovoho prava ta prava sotsialnoho zabezpechennia: materialy VI Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii, prysviachenoi 25-richchiu kafedry trudovoho ta hospodarskoho prava Kharkivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav (m. Kharkiv, 3 lystopada 2017 r.); za zah. red. K.Iu. Melnyka. Xarkiv: Kharkiv. nats. un-t vnutr. sprav, 2017. 462 s.
2. Tendentsii rozvytku nauky trudovoho prava ta prava sotsialnoho zabezpechennia: tezy dopovidei uchasnykiv mizhnarodnoi nauk.-prakt. konf. (m. Kyiv, 2 kvitnia 2019 r.) / za red. prof. M.I. Inshyna, k.i.u.n. I.S. Sakharuk. Kyiv: FOP Maslakov, 2019. 192 s.
3. Saragosa F.M. Zavtra budet pozdno / per. s isp. M.: Progress, 1989. 320 s.
4. Pro okhoronu pratsi: Zakon Ukrainy vid 14.10.1992 r. № 2694-XII (iz zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>
5. Goloshchapov S.A. Ohrana truda v SSSR kak kompleksnoe zakonodatel'stvo. Sovetskoe gosudarstvo i pravo. 1982. № 7. S. 67–74.
6. Mordahaev A.A. Okhrana truda. Istoriya, teoriya, praktika. L'vov: Vishcha shk., 1984. 140 s.
7. Zhyhalkin I.P. Pryntsypy trudovoho prava: sprobа sformuvaty vyznachennia poniattia. Pravo ta innovatsiine suspilstvo: elektron. nauk. vyd. 2015. № 2(5). S. 90–93.
8. Filososfskyi entsyklopedychnyi slovnyk / NAN Ukrainy, In-t filosofii imeni H.S. Skovorody. Kyiv: Abrys, 2002. 742 s.
9. Kustovska O.V. Metodolohiia systemnoho pidkhdodu ta naukovykh doslidzhen: Kurs lektsii. Ternopil: Ekonomichna dumka, 2005. 124 s.
10. Afanas'ev V.G. O celostnykh sistemakh. Voprosy filosofii. 1980. № 6. S.62–78.

11. Systemnyi pidkhid u suchasnykh pedahohichnykh doslidzhenniakh v Ukraini: monohrafiia / za red. S.Ia. Kharchenka. Starobilsk: Vyd-vo DZ «LNU imeni Tarasa Shevchenka», 2016. 488 s.

12. Kharchenko V. Shcho robyty z okhoronoiu pratsi? Pohliad veterana sluzhby derzhavnoho nahliadu. Okhorona pratsi i pozhezhna bezpeka. 2015. № 2. S. 52–58.

13. Swanson H., Collins A. *Learning to Theorize in a Complex and Changing World. Foresight and STI Governance*. 2019. Vol. 13, no 2. P. 98–106.

14. Rekomendatsii shchodo pobudovy, vprovadzhennia ta udoskonalennia systemy upravlinnia okhoronoiu pratsi: Zatverdzheno holovoiu Derzhhirpromnahliadu 07.02.2008 r. URL: <https://dnaop.com/>

Рецензент: д-р техн. наук, с. н. с., В.М. Стрілець, Національний університет цивільного захисту України, Україна.

Автор: ДРЕВАЛЬ Юрій Дмитрович
доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри, Національний університет цивільного захисту України
e-mail – drevaly@ukr.net
ID ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7347-9433>

Автор: ШАРОВАТОВА Олена Павлівна
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри, Національний університет цивільного захисту України
e-mail – sharovatova.elen@ukr.net
ID ORCID: <http://orsid.org/0000-0002-2736-2189>

Автор: ЖИГЛО Анна Андріївна
кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри, Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова
e-mail – anna.baranova@kname.edu.ua

ESSENCE AND FEATURES OF SCIENTIFIC RESEARCH IN THE FIELD OF OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY

Yu. Dreval¹, O. Sharovatova¹, A. Zhyglo²

¹National university of civil defense of Ukraine, Ukraine

²O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, Ukraine

The article is devoted to the essence and features of scientific research in the field of labor protection, which in a set of norms and practical measures is designed to ensure safe working conditions.

It is emphasized that today the priorities in the organization of scientific research and the main scientific problems in the field of labor protection require the analysis of the main achievements and problems of modern social and social relations, emphasis on providing systematic and integrated approaches, improving the regulatory framework for safety and health. and production environment, etc.

It is noted that basic and applied research on occupational safety, identification of occupational hazards are organized within the national and other programs on these issues and conducted by research institutes, design institutions and organizations, universities and professionals, and stressed that labor protection is characterized by clear interdisciplinary and intersectoral characteristics.

It is emphasized that for research in the field of labor protection it is important to note the following grading of methodology: first, it is a system of certain principles, rules and operations applied in a particular field of activity; secondly, it is the doctrine of this system, the general theory of methods.

It is explained that a significant number of different methods are traditionally used for the analysis of occupational injuries and occupational diseases at work, including statistical, topographic, monographic, economic, ergonomic, psychophysiological, questionnaires and some others.

Most attention in many scientific fields is traditionally paid to the method of systems analysis or systems approach. Research on labor protection issues is no exception, which is explained by the complexity of modern production and the general prevalence of occupational safety management systems.

The system analysis process is carried out in relation to the production environment, where people, processes, equipment / mechanisms and production facilities are components that can affect the safety and successful performance of the work or task. Each of these elements can add some degree of risk to people or equipment in the course of work. Therefore, in the process of system analysis, it is necessary to take into account all these factors in order to take into account the various potential hazards that may be associated with a particular job or task.

Emphasis is placed on the fact that when choosing and refining promising research methods, it is necessary to take into account current trends in the development of social and labor relations and labor protection. Such methods include, first of all, the Delphi method, the Pareto method, Forsyth and some others.

It is noted that the reference to the methodological basis in the basic legislation on labor protection requires further more detailed interpretation.

Keywords: scientific knowledge, principles, research methods, systematization in the field of labor protection.